

27. Κωδ. 91. φ 346—349

Τοῦ Ἀρχιεπ. Σιναίου Κωνσταντίου οικειοθελῶς παραιτησαμένου καὶ ἀποδημήσαντος εἰς βασιλεύουσαν, οἱ ἐν Αἰγύπτῳ Σιναῖται, προκειμένης ἐκλογῆς διαδόχου αὐτοῦ, ἠτήσαντο τὴν γνώμην τοῦ Πατριάρχου Κ. περὶ τῶν διαφόρων ὑποψηφίων, ἐν οἷς ἐφέρετο καὶ τὸ ὄνομα τοῦ διδασκάλου Εὐφραῖμ (τοῦ Ἀθηναίου), ἱεροκέρυκος καὶ σχολάρχου ἐν Κύπρῳ (1757), εἶτα δὲ Πατριάρχου Ἱεροσολύμων (†1771). Ὁ Πιχης θερμῶς συνιστᾷ αὐτόν, ὡς τὸν καταλληλότετον, διότι «καὶ βίον σεμνὸν ὁ ἀνὴρ ἀνωθεν ἐξασκεῖ καὶ λόγον πλουτεῖ τῷ βίῳ συντρέχοντα».

Ἐν τῇ ἐφεξῆς πρὸς τὸν Ἀρχιμανδρίτην Γερμανὸν ἐπιστολῇ αὐτοῦ ὁ Πατριάρχης πλὴν τοῦ Εὐφραῖμ συνιστᾷ καὶ τὸν Κύριλλον Σιναίτην. «Σπούδασον, ἔγραψεν, ἵνα προχειρισθῇ σὺν Θεῷ ὁ ρηθεὶς ἐν τάχει (ὁ Εὐφραῖμ), ἢ ὁ ὑποσημειούμενος σὸς καὶ ἐμὸς Κύριλλος, ἵνα μὴ ἐκ τῆς μελλήσεως καὶ βραδυτήτος πεμφθῇ ὑμῖν., ὃν οὐκ οἶδατε, οὐδ' ἐπίστασθε, οὐδὲ βούλεσθε». Εἶνε γνωστόν, ὅτι ἐξελέγη ὁ Κύριλλος, οὗ ἀνεπιμὸς ἐκ πατρὸς καὶ διάδοχος μετὰ τὸν Δαρόθιον ὑπῆρξεν ὁ πολὺς Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Κωνσταντίας ὁ ἀπὸ Σιναίου.

Ἡσαΐα Δικαίῳ, καὶ τῇ ἐν Αἰγύπτῳ συνάξει.

Ἐγράψατε ἡμῖν περὶ τε τῆς οικειοθελούς παραιτήσεως τοῦ Ἀρχιεπισκόπου καὶ προεστῶτος ὑμῶν Κωνσταντίου καὶ τῆς εἰς βασιλεύουσαν ἀποδημίας αὐτοῦ καὶ τῆς μερίμνης, ἣν ἔχετε περὶ τῆς ἐκλογῆς τοῦ ἀξίως προστησομένου καὶ τῆς ἐν ὑμῖν διαφωνίας, τῶν μὲν τοῦτον, τῶν δὲ ἐκείνων προκρινόντων καὶ προβαλλομένων καὶ ἐν μηδενὶ ὁμογνωμονούντων, καὶ τέλος ζητήτε τὰς ἡμετέρας εὐχὰς καὶ βουλήν. Ἡμεῖς δὲ οὐκ ἂν ἠνοίγομεν στόμα, οὐδ' ἐφθεγγόμεθα ὅλως, εἰ μὴ περιείχετο ἐν τοῖς γράμμασιν ὑμῶν τὸ τοῦ διδασκάλου Εὐφραῖμ ὄνομα, εἰς ὃν ὑπερευχόμεθα, ἵν' οἱ πάντες κατανεύσητε ὀλοσχερῶς καὶ προῦκρίνητε, καὶ ἐν αὐτῷ μόνῳ βουλήν καὶ θέλησιν ἀγαθὴν ἔχομεν καὶ ἀξιούμεν ὑμᾶς ἵνα συναινέσητε καὶ ὁμογνωμονήσητε ἐπὶ τῇ θείᾳ ταύτῃ πράξει διὰ ψήφοφορήματος ἱεροῦ, ὅτι τὰς περὶ αὐτοῦ μαρτυρίας τετελεσμένας ἐκ τῶν ἔργων οἶδαμεν.

*] Συνέχεια ἐκ τοῦ ΣΤ' Τόμου σελ. 64.

Βίον γὰρ σεμνὸν ἄνωθεν ὁ ἀνὴρ ἐξασκεῖ καὶ λόγον πλουτεῖ τῷ βίῳ συν-
τρέχοντα, ὃν τε καὶ ἡ θυραία φιλοσοφία ποικίλως ἐφιλοσόφησε καὶ ἦν
ἡ καθ' ἡμᾶς ἱερὰ ἀπλοϊκῶς ἐξέθετο καὶ παιδευτικῶς καὶ τῷ συμφώνῳ
τῶν δύο θάτερον θατέρῳ κοσμεῖ. Οὐ γὰρ κατὰ τοὺς ἑτερογενᾶθους τῶν
ἵππων πρὸς μόνον τὸν βίον, ἢ τὸν λόγον ἀπένευσεν, ἀλλὰ κατὰ τοὺς
ἰσορρόπους ἐκάστη πλάστιγγι τὸ ἴσον διδοῦς, ἔστηκεν ἐπ' ἄμφοιν, ἰσό-
στατός τε καὶ ἀπαρέγκλιτος. Τοῦτον εὖν τοιοῦτον εὐρόντες καὶ τοιοῦτον
κατανοήσαντες καὶ συνελόντι εἰπεῖν ἀκριβείας ἐκμαγετον καὶ τρόπον
καὶ λόγον, ᾧ ἐμαθήτευσε Μακαρίῳ¹ καὶ δυνατὸν ἐν θεῷ διὰ τὸν βίον,
διὰ τὸν λόγον πρὸς τὰ κατὰ μέρος ἐπίσκοπικὰ καὶ μοναστηριακὰ ἐνεργή-
ματα, ἀρχιερέα ὑμῶν καὶ προεστῶτα διὰ τοῦ τελειοποιῦ ἀναγορεύσατε
πνεύματος οὐ σφετεριζόμενοι καὶ τὰ τῶν ἔξω πατέρων ὑμῶν δίκαια, ἀλλὰ
τῷ κειρῷ δόντες καὶ τῇ τῶν πραγμάτων ἀναγκασθέντες καταστάσει, ἅμα
δὲ καὶ τῇ καθέδρᾳ ὑμῶν ταύτῃ πρόσφορον τὸν ἄνδρα καὶ συντελεῖ ἐπιλο-
γισάμενοι. Σταθμὸς γὰρ αὕτη καὶ καθέδρα τῶν ἐξ Ἰταλίας ἐφόρων καὶ
καταιρόντων ἐμπόρων καὶ περὶ λόγους γὰρ ἐμπορικοὶ τὸ δύσερι τοῦτο
γένος καὶ δυσπειθῆς καὶ φιλόνηκον καὶ ταῖς σοφιστικαῖς ἐρωτήσεσι τὴν
γλῶσσαν πλέον ἠκονηκοὶ καὶ μεγάλην ἐντεῦθεν ἔχει τὴν κόρυζαν, ἐν οἷς
κενολογοῦσι περὶ ἀρχῆς, ἀξύμων καὶ περὶ πνεύματος καὶ τῶν λοιπῶν καὶ
ἱκανὴν ἐλέποιν πρὸς τὰς σοφιστικὰς οἰκοδομὰς αὐτῶν, καὶ πλήξει πάν-
τες τούτοις ἐγκάρδια καὶ τοῖς ἀληθεῖσι συλλογισμοῖς τὰς αὐτῶν διαλύσει
σοφισματώδεις ἐπιπλοκάς. Ταῦθ' ἡμεῖς περὶ αὐτοῦ δοξάζομεν καὶ πεποι-
θαμεν καὶ ὑμᾶς βουλευόμεν καὶ Θεὸς ἐπιτελέσει τὰ ἐλπιζόμενα. Εἰ δέ τις
ὑμῖν ἐνστάτῃ ὡς καινοτόμοις, ὡς βία ἐνεργήσασιν, ὡς ἀπεκδεξαμένοις
καὶ τοὺς ἔξωθεν, ἀλλ' ἀντιπαραστήτε καὶ αὐτοὶ καὶ τὸν τῆς οἰκονομίας
λόγον εἰς ἀπολογίαν προσφέρατε, ὡς εἴ γε δεῖ οὐκ ἐξῆν ἀλλὰ γε διὰ
ταύτην ἐξῆν, καὶ πολλὰ τῆς οἰκονομίας εὔροι τις ὑποδείγματα καὶ πα-
λαιὰς ἐκκλησιαστικὰς ἱστορίας καὶ ἱερὰς πυξίδας ἀναλεγόμενοι ἐξ ὧν
μίας, ἢ καὶ δύο ἐπιμνησθέντας ἐκ τοῦ καθ' ἡμᾶς καὶ τούτου λόγου τοῦ
ἱεροῦ ἀρκέσαι δοκοῦμεν εἰς ἀπολογίαν τοῖς κρίνουσι. Τὰς Πράξεις τῶν ἀπο-
στόλων ὁ Λουκᾶς συγγραψάμενος καὶ τὴν τοῦ Παύλου ἀνέλευσιν εἰς Ἱερο-
σόλυμα ἱστορῶν, οὕτω φησί· τῇ δὲ ἐπιούσῃ, εἰσῆλθεν ὁ Παῦλος σὺν ἡμῖν
πρὸς Ἰάκωβον, πάντες δὲ παρεγένοντο οἱ πρεσβύτεροι καὶ ἀσπασάμενος

1. Πρόκειται περὶ Μακαρίου τοῦ Πατριῶ, διδασκάλου καὶ διευθυντοῦ τῆς ἐν Πάτρῳ Σχολῆς.

αὐτοῦ; ἐξηγεῖτο καθ' ἑν ἕκαστον, ὡν ἐποίησεν ὁ Θεὸς ἐν τοῖς ἔθνεσι διὰ τῆς διακονίας αὐτοῦ. Διὰ τοῦς πεπιστευκότας μὲν Ἰουδαίους, ἔτι δὲ τὰς νομικὰς παρατηρήσεις φυλάττοντας, τὴν κατὰ Παύλου ἐπισύστασιν οἱ μαθηταὶ ὑφορώμενοι, ὑπέθεντο τῷ διδασκάλῳ Τίτῳ τῆς οἰκουμένης καὶ ἀγνισθῆναι καὶ δαπανῆσαι μετὰ τῶν ἐχόντων εὐχὴν καὶ ξυρίσασθαι, καὶ ὁ τῆς Ἰουδαϊκῆς αἰρέσεως καθιρέτης καὶ τῆς ἀκροβυστίας αὐτὰ τε ταῦτα ἐποίησεν οἰκονομικῶς, καὶ ἐκ τοῦ πλείονος τὸν Τιμόθεον περιέτεμε. Οὗτος οὖν ὁ Παῦλος Γαλάταις γράφων ἐσῦστερον καὶ ταύτην ἄλλην οἰκονομίαν τῆς τῶν ἀποστόλων ἀκρότητος ἤμιν παραδέδωκεν, ἐν οἷς δηλαδὴ ἐξηγεῖται τὰ περὶ Πέτρου, καὶ ὅπως ὡς τοῖς ἀποστολικοῖς προσχρησώμεθα ῥήμασι, πρὸ τοῦ ἐλθεῖν τινὰς ἀπὸ Ἰακώβου μετὰ τῶν ἔθνῶν ὁ Πέτρος συνήσθη, καὶ ὅτε δὲ ἦλθον ὑπέστειλε καὶ ἀφώριζεν ἑαυτὸν, φοβούμενος τοῦς ἐκ περιτομῆς, δηλονότι, πεπιστευκότας μὲν τῷ Εὐαγγελίῳ, ἔτι δὲ τῶν νομικῶν ἀντεχομένους παρατηρήσεων, ἵνα μὴ διὰ τὴν μετὰ ἔθνῶν συνεστίασιν οἱ ἐκ περιτομῆς σκανδαλισθῶσι πιστοὶ πρὸς τὸ γράμμα πάλιν καὶ τὴν σκιὰν ὀλοτελῶς ἀπονεύσωσι. Διὰ καὶ κατεγνωσμένον ὁ Παῦλος τὸν Πέτρον φησί, οὐ τῷ Θεῷ καὶ αὐτῷ, τοῖς εἰδόσι τὴν τῆς ὑποστολῆς αἰτίαν ταύτην καὶ τοῦ ἀφορισμοῦ, ἀλλὰ τοῖς ἀγνοοῦσι πάντως τὸ τῆς οἰκονομίας τοῦτο μυστήριον. Εἰ δὲ μὴ γραφῆναι ψεύδους ἐμέλλομεν ὡς τὴν ὑπόσχεσιν τὴν διὰ τῶν ὑποδειγμάτων τούτων παρατιτρώσκοντες, περθεμέθα ἂν καὶ ὅπως ὁ Παῦλος παρὰ τῷ τότε χιλιάρχῳ κρινόμενος καὶ Φαρισαίων καὶ Σαδδουκαίων ἐπιστάντων αὐτῷ, καὶ περὶ κεφαλῶν ἄλλων καὶ ἄλλων κατατιώμενος, ὡς ἡ βίβλος καὶ τούτων τῶν Πράξεων Ἰσραεὶ, οἰκονομικῶς τὰ μέρη διέσχισε φαρισαῖον ἑαυτὸν ἐπειπῶν καὶ περὶ νεκρῶν κρινόμενος ἀναστάσεως, ἣν τὸ γένος τοῦτο ἐπρέσβευε, τὸ δὲ τῶν Σαδδουκαίων ἠθέτει, καὶ ὡς ἐγένετο στάσις τῶν Φαρισαίων καὶ Σαδδουκαίων καὶ ἐσχίσθη τὸ πλῆθος καὶ αὐτὸς ἀπελέλυτο. Ἀπειρόκαλον δὲ καὶ τοῦτο δεῦρο εἰσενεγκεῖν, ὡς καὶ κρινόμενος παρὰ Φέστω καὶ συσκευῆν καθ' ἑαυτοῦ ἐγνωκῶς ἐπεκαλέσατο Καίσαρα, οὗτος ὁ τῆς Οἰκουμένης σωτηρίας δεξιὸς οἰκονόμος καὶ τὰ καθ' ἑαυτὸν δεξιότατα καὶ οἰκονομικώτατα διετίθει. Βασιλεῖος δὲ καὶ Κύριλλος, οἱ τῶν πατέρων ἐπισημύτατοι καὶ λόγων καὶ δογμάτων λαμπρότησι τὴν οἰκουμένην καταπυρσεύσαντες, ὁ μὲν, ἤδη μὲν Θεὸν τὸ πνεῦμα τὸ

1) Τὸ χειρόγραφον, ἔχει: *Φαρισαίων*, πάντως ἐκ παραδρομῆς καὶ ἐξ ὀλιγημάτων τοῦ καλῆμου.

ἀγιον, ἀλλὰ τὴν κυρίαν ταύτην φωνὴν τέως ὑπερετίθετο, ἐν κρίσει πάν-
 τως τοὺς λόγους οἰκονομῶν, καὶ τὸν τῆς παρρησίας ταύτης ἀναμένων
 καιρὸν. Κυρίλλος δὲ ἐπιστέλλων Γενναδίῳ πρεσβυτέρῳ καὶ ἀρχιμανθρίτῃ
 τὰδε φησί· τὸ μὲν εὐτονον εἰς εὐσέβειαν τῆς σεῖς θεοσεβείας οὐ νῦν
 ἔγνω, ἀλλ' ἤδειν ἔκπαλαι καὶ ἐπαινώ γε σφόδρα μετὰ τοιαύτης ἀκρι-
 βείας θέλουσαν ζῆν. Ἄλλ' οἰκονομία πραγμάτων ἔσθ' ὅτε παραδιάζεται
 βραχὺ τοῦ δέοντος ἔξω φέρεσθαι τινάς, ἵνα τι μείζον κερδάνωσιν, ὡσπερ
 οἱ τὴν θάλατταν ναυτιλλόμενοι χειμῶνος ἐπικειμένοι καὶ κινδυνευούσης
 τῆς νηὸς, ἀλύοντες ἀποφορτίζονται τινα τοῦ σῶσαι τὰ πλεῖψ. Οὕτω καὶ
 ἡμῖν ἐν τοῖς πράγμασιν, ὅταν μὴ ἐξῆ τὸ λίαν εὐσεδὲς καὶ κανονικὸν
 ἀπροσώζειν, παρορώμεν τινά, ἵνα μὴ τοῦ παντὸς πάθωμεν ζημίαν.
 Καὶ ὑμεῖς τοίνυν, ἵνα μὴ διὰ τὴν βραδυτῆτα βία τις ἐξωτερικῇ
 ἢ καὶ ἐκκλησιαστικῇ, διὰ τὰς ἀδρὰς δόσεις τῶν περιερχομένων
 εἰς τὰς αὐλὰς τῶν ἐν τέλει καὶ ἀρχιερέων καὶ τὴν τῆς ἐπισκο-
 πῆς χάριν, ὡς ὁ Σίμων, ὠνουμένων, γένηται καὶ προχειρισθῆ τις,
 ὃν οὐκ οἶδατε, οὐ δὲ βούλεσθε, τὸν ρηθέντα Εὐφραῖμ ψηφί-
 σατε, καὶ ποιμένα καὶ προεστῶτα ὑμῶν, κατὰ τὸ ἀνέκαθεν ἔθος, ἀνα-
 δεῖξατε καὶ ἀναφωνήσατε σὺν ἡμῖν καὶ τοῖς ἐνταῦθα γέρουσιν (οἱ πάν-
 τες γὰρ ἐψηφηφορήσαντο τοῦτον), ἴδε ὁ ἄνθρωπος. Ὅν καὶ ἐλπίζομεν
 ἐργάτην ἐν Θεῷ ἔσεσθαι τοῦ ἀμπελῶνος Χριστοῦ ἀνεπαίσχυντον, καὶ
 τὸ τῆς ἡμέρας δάρος θαστάσοντα καὶ τὸ πνευματικὸν αὐξήσοντα τά-
 λαντον. Οὕτω τοῦ πράγματος, οὕτω τοῦ καιροῦ καὶ τῆς οἰκονομίας (δι'
 ἃς ἔφημεν αἰτίας καὶ ἃς ἡ σύνεσις ὑμῶν ἐπινοεῖ), οὕτως ἀπαιτησάντων.
 Καὶ ὁ τὰ κατὰ τὴν πράξιν ταύτην καὶ τὰ κατὰ τοῦτον φιλοκρινῶν τὸν
 λίθον ἀγαγέτω ποτὶ τὴν σπάρταν· καὶ τὸν ξυρὸν πρὸς ἀκόνην καὶ τὴν
 τούτου γνῶσιν δοκιμαζέτω καὶ σεμνοπρέπειαν. Ταῦτα δὲ τὰ κοσμοῦντα
 τὸν ἐπίσκοπον ἐνώτια χρύσεια ὡς καὶ ταῖς τῶν πολλῶν ἀκοαῖς ἐνωτιζό-
 μενά τε καὶ θαυμαζόμενα. Ἐρρωσθε, καὶ ὁ τῶν φώτων Πατὴρ φωτίση
 ὑμᾶς ἵνα τοῦτον προεστῶτα ὑμῶν τελέσαντες τῷ Κυρίῳ παράθεσθε. Καὶ
 εἰ οὐκ ἀποβλεπέα τὰ ἐμὰ παρ' ὑμῖν, ταύτην συνεισφέρω βουλήν παρ'
 ὑμῖν, ἀλλ' οὐ τυραννικὴν, ὅτι τέως ἡμῖν πρόσφορος παρὰ τῇ τοιαύτῃ
 ψήφῳ ὁ ρηθεὶς λελογίσται, ὡς οὐ παντοδαπῷ λόγῳ μόνον ἐνσεμνυόμε-
 νος, ἀλλὰ καὶ βίῳ τὸν λόγον, ὡς ἔφθημεν εἰπόντες, προσεπικοσμῶν,
 καὶ τῇ ὄντι πρὸς ἱερατεῖαν καὶ προστασίαν, κατὰ τὴν ἐμὴν δόξαν, ἀρ-
 μόδιος. Οἴμαι δὲ ὅτι προσῆκον φανήσεται καὶ ὑμῖν, ὁμῶς, ἀλλὰ τρα-

καταΐσατε τὰ τοῦ πράγματος ἐν Θεῷ, καὶ ἐκεῖνος, ὃς ἐν γλώσσαις πυρί-
ναις, δήλωσιν δὲ εἶμαι τοῦτο τῶν κατὰ μέθεξιν πνευματικῶν διαδόσεων,
τοῖς ἑαυτοῦ θεράπουσι τὴν χάριν διένειμε χορηγήσαι τὸ ἀπλανές καὶ
λυχναιγεῖν τοῖς ἀγνοοῦσι τὸν ἄξιον. Ἡ εὐχὴ ἡμῶν μεθ' ὑμῶν.

28'. Κωδ. 91. φ. 349 350

Γερμανῶ ἀρχιμανδρίτῃ

Ἐγγραφας ἡμῖν, ὅτι τοῦ προστατεύοντος ὑμῶν οἰκειοθελῆ πεποιη-
κότος παραίτησιν, ἢ ἱερὰ αὐτῆ καθέδρα κείται χηρεῦουσα καὶ φροντίς
σοι καὶ τῇ συνάξει τῶν πατέρων μεγίστη περὶ τούτου καὶ μεριμνᾶτε μετὰ
τῶν ἄλλων καὶ περὶ αὐτοῦ καὶ τὸ πνεῦμα συνάλλει παρ' ἑαυτοῖς καὶ
μέμηλεν ἀκατάπαυστα καὶ ἐπιζητεῖτε καὶ τὴν ἡμετέραν βουλήν καὶ
πρὸς Θεὸν ἱκεσίαν περὶ τοῦ ἀξίως ἐπισκοπήσοντος, ὑπὲρ ὧν ἐπηνέσα-
μεν ὑμᾶς καὶ ἐπαινοῦμεν ζητοῦντας προχειρισθῆναι τὸν οὐκ ἀδόκιμον.
Παρὰ σοὶ τοίνυν, ὡς μανθάνομεν, κείται, ὡς γεροντοτέρῳ καὶ τιμιωτέρῳ
ἐν' εἰρηνεύσης τὸ φιλονικοῦν καὶ καταστείλης τὸ στασιάζον, παραμυ-
θήσης. τὸ λυπούμενον, ἀνέξης τὸ κοινὸν καὶ ψηφίσης τὸν ἄξιον. Τοιοῦ-
τος δὲ μόνος ὁ κύρ Εὐφραῖμ, καὶ εἰ φιλεῖς τὸν Κύριον, ὡς ὁ Πέτρος,
σπούδασον, ἵνα προχειρισθῇ σὺν Θεῷ ὁ ρηθεὶς ἐν τάχει, ἢ ὁ ὑποση-
μειούμενος σὸς καὶ ἐμὸς Κύριλλος, ἵνα μὴ ἐκ τῆς μελλήσεως καὶ βραδύ-
τητος πεμφθῇ ὑμῖν, οἱ φίλοι ἡμῖν γράφουσιν ἀπὸ πόλεις, ὃν οὐκ οἶδατε,
οὐδ' ἐπίστασθε, οὐδὲ βούλεσθε. Καὶ σπεῦσον, ἵνα μὴ εὐρη παρείσδουσιν
ὁ τῶν ζιζανίων σπορεὺς καὶ νοθεύσῃ τὸ καλὸν ὑμῶν σπέρμα, τὴν ἀνέκα-
θεν δηλαδὴ συνήθειαν ὑμῶν, καὶ ἄξιον πυρὸς ζιζάνιον ἐν ὑμῖν κατεργά-
σῃται. Τοῦτο γὰρ ἡμεῖς καὶ οἱ ἐνταῦθα γέροντες δεδιττόμεθα, εἰδότες
τὸν καιρὸν καὶ τὰ τῆς ἀρχῆς, ἢ ὑμεῖς. Ὁ καὶ ἡμεῖς φοδηθέντες, καὶ
ἀβουλήτως τὸν Εὐφραῖμ ἢ τὸν Κύριλλον πρὸς τὴν τῆς μονῆς ὑμῶν προ-
στασίαν προᾶξατε. Ἐρρωσο.

29. Κωδ. 91 φ. 328

Ἀθανασίῳ

Πολλῆς ἡμᾶς εὐφροσύνης, ἐν Κυρίῳ ἡμῖν ἀδελφέ, τὰ ἱερὰ σου γράμ-
ματα, ἀμφοτέρω, ὅτι τε πολὺ τὸ ὕφος εἶχε τῆς ταπεινώσεως, ὕφος γάρ
ἔστι κατὰ τὴν τοῦ Κυρίου φωνὴν ἢ κατὰ κόσμον ἐνταῦθα μετριοπάθεια.

καὶ τὸ ταπεινὸν τοῦ φρονήματος, καὶ οὗτις τὰ τῆς κατὰ Θεὸν ἀγαπητικῆς διαθέσεως ἡμῖν ἐνεκαίνισας, ἧς καὶ ἄλλα μὲν πολλὰ τὰ σημεῖα, ἐν δὲ καὶ πρῶτον αἱ γραφαὶ καὶ ἀντιγραφαὶ καὶ τὸ ἐπιστολιμαῖον φώνημά τε καὶ ἀντιφώνημα· καὶ τρίτον πρὸ τούτου, ὅτι τὸν ἡμέτερον νοῦν ἐκ τε περιστάσεων ἀμβλυθέντα καὶ συχνωτέρων ἀρρωστημάτων, καὶ παρὰ τοῦτο βίβλοις μὲν μὴ ἐγκύπτοντα, ἀποβαλοῦσης δὲ καὶ τῆς μνημοσύνης, ἦν ὀλίγην γνῶσιν συνέλεξε τὸ πρὸ του. Αὐτὸς τὸν νοῦν μὲν ἀφύπνισας καὶ πρὸς ἐγρήγορσιν ἤγειρας, ταύτην δὲ στραφῆναι πρὸς ἑαυτὴν παρεσκευάσας διὰ τῶν ἐν τῷ γράμματι ἐρωτήσεων καὶ περιαθρήσαι καὶ κατασκέψασθαι τὴν ἐν τῷ πινακίῳ τούτῳ ἐγγραφείσαν εἰδησίαν, ἐξ ἀκοῆς, ἐκ μαθήσεως, ἅμα δὲ καὶ ζητῶν μαθεῖν διδάσκεις ἡμᾶς, τρόπος οὗτος διδασκαλίας καινότερος. Ἐὰν γὰρ χρόνος καὶ λήθη παρεῖλοντο αὐτὸς διὰ τῶν ἐρωτήσεων ἐπανασώξεις τῇ διανοίᾳ. Ἐγὼ δὲ διδασκαλίαν δευτέραν τὸν λόγον τοῦτον τῆς ἐρωτήσεως. Τὸ μὲν γὰρ πρόχειρον πρὸς ἀποκρισὶν ἐπιστήμης καὶ πολυπειρίας ἐστὶν ἀποτέλεσμα, τὸ δ' ἐν χρόνῳ καὶ μετὰ σκέψεως ἀποκρίνεσθαι διδασκαλία μᾶλλον ἐκ τοῦ ἐρωτῶντος τῷ πρὸς ὃν ἡ ἐρώτησις. Εἰ μὴ γὰρ τις ἠρώτα, ἔμεινεν ἂν ὁ ἐρωτηθεὶς ἐν τῇ λήθῃ καὶ οὐ πρὸς ἀνάγκην ἤλθε τοῦ ἀποκρίνασθαι. Καὶ λήθη μὲν ἡ τῶν ἀκουσθέντων πάντες ἀμνημοσύνη, ἐρώτησις δὲ λήθης ἀντίπαλος, ἡ δ' αὐτὴ καὶ δευτερεύουσα διδάξις. Τὰ μὲν οὖν ἀπὸ σου πρὸς ἡμᾶς ταῦτα καὶ οὕτως ἔχοντα χάριτος καὶ εὐ σοι γένοιτο, ἀδελφέ, ὅτι κατὰ τὸν ὀμηρικὸν Ἑρμῆν ράβδῳ καθαπερὶ τῷ γράμματί σου κρούσας ἡμᾶς ὑπνώσαντας ἤγειρας, εἶδὲ καὶ εἰς εὐάγγελόν σε τροπολογήσω Θεὸν διὰ τὸν βίον, διὰ τὸν λόγον, καὶ ὡς ἀθάνατος οὗτος καὶ σὺ ἀθανασίας ἐπώνυμος, εἰς Πέτρον δὲ μαθητὴν ἑμαυτὸν καὶ τοῦτο κατὰ τόλμην πολλήν, ὡς ἐν εἰρκτῇ τῇ τῶν λόγων ἀμελεῖα καθεύδοντα· οὐ ποδὶ μὲν οὐδὲ πλευρᾷ τὴν ἐμὴν πατάσσοντα, τῷ γράμματι δὲ καθεύδοντα νοῦν ἐγείροντα πρὸς ἀνάστασιν, καὶ δεῦρο ἀκολουθεῖ μοι λέγοντα. Τῷ γὰρ ἐρωτῶντι ὁ ἐρωτώμενος ἔπεται, ὡς πάντως ἀποκρινόμενος. Καὶ δὴ τοῦτο ποιῶ, καὶ ἀκολουθῶ σοι, ὥσπερ διὰ τῶν κατ' ἐρώτησιν ἀποκρίσεων, ἐρωτῶντι σοφῶς καὶ ὀδηγοῦντι εὐθέως, μᾶλλον μὲν ἐπὶ τῷ θεμελίῳ τῆς ἐν γνώσει τῆς ἀρετῆς, καὶ αὐτὸς ἐποικοδομῶν ξύλα, χόρτον, καλάμην, σαθρὰ δηλονότι καὶ κοῦφα προβλήματα καὶ παρὰ τοῦτο ἀφανισμοῦ καὶ καύσεως ἄξια, ὅποια πολλὰ οἱ ἀπὸ γῆς φωνοῦντες προφέρομεν ἀνθρώποι. Ἀλλὰ χρυσόν, ἄργυρον, λίθον, μάρμαρον, λόγους δηλαδὴ κατὰ ἀποστολικὴν ὑποθήκην, εὐ-

γεγεῖς, καὶ τιμῆντας, οὓς ἐκ θεῶν βίβλων ἐρανισάμην ἀποπνισθεῖς ἀπὸ σοῦ καὶ ἀφ' ὧν ὁ μέγας ἀπόστολος ὁ πρὸς τρίτον οὐρανὸν ἀναχθεὶς ἐκέθην ἐβρόντησε. Τέως, τίμιε ἀδελφέ, πῶς εἰς χρεῖαν ἤλθες τοῦ ἐρωτᾶν, αὐτὸς τῇ χάριτι τοῦ Θεοῦ τοὺς ἀναγκάζοντας καὶ σέ καὶ τὸν ὑπὸ σέ λαὸν συνθηρασκεύειν αὐτοῖς Ἰταλοὺς παραπορητάς, εἰ δῶν τοῦ ὀρθοῦ λόγου, καὶ παραχαράκτας τοῦ ἀκιβδήλου τῆς Ἐκκλησίας νομίσματος, ἕπερ καὶ γλῶσσα Χριστοῦ, καὶ χεῖρες ἀποστόλων καὶ πατέρων ἐξῆς καλῶς χαράξασαι καὶ τυπώσασαι τῇ Ἐκκλησίᾳ παραδιδώκασαι, τοὺς δ' αὐτοὺς καὶ σοφιστὰς καλῶς ὀνομάζων καὶ κατὰ κρίσιν ὀρθὴν ὡς ἐκ τοῦ σοῦ γράμματος ἡμῖν παρεστήσω. Εἰ μὲν οὖν ἵνα μᾶθης; Ἴδε τὰ πρὸς τὸν γέροντά σου νδ'. ἐπιστολῇ καὶ οθ'. πρὸς τὸν αὐτὸν καὶ τὰ πρὸς τὸν πλησίον σου ἐπιστολῇ τλζ'. καὶ Κύπρου τκζ'. καὶ τὰ πρὸς τὸν λογοθέτην Μιχαὴλ καὶ τοῖς ἐκεῖσε σύροις ὀρθοδόξοις σταλέντα. Πῶς δὲ τὸ μέγα νηστεύομεν σάββατον, ἀποκρινόμεθα τούτοις ὡς ἡμεῖς οὐκ ὀφειλομεν γνώμας ἀποστολικὰς ἐρευνᾶν καὶ τοὺς αὐτῶν κανόνας παρασαλεύειν. Ἄλλως τε καὶ ἡ ἐν τῷ μεγάλῳ Σαββάτῳ νηστεία, ἐγκαινισμὸς ἐστὶ τῆς τοῦ Κυρίου ταφῆς καὶ μόνον τοῦτο νηστεύειν ὠρίστη μὲν εἰς γνώρισμα τοῦ πραχθέντος καὶ ὡς αὐτίκα γῆ ἐνεύθει καὶ ἥλιος τὸ τοῦ δεσπότητος πάθος μὴ φέροντες, χωρὶς δὲ τούτου, εἰ καὶ ἐν παρασκευῇ Ἰουδαῖοι ἐνήστευον, ἡμεῖς ἀν' ἡσθίομεν πάντες, ἵνα μὴ τούτοις ἐπὶ τινὶ συνερχώμεθα. Νῦν δὲ καὶ ἐνεργούντων αὐτῶν ἐν παρασκευαῖς καὶ ἐσθιόντων ἀδιαφόρως, ἡμεῖς τὸν σταυρωθέντα τιμῶντες καὶ τῇ κτίσει συμπενοῦντες νηστεύομεν, ὡς καὶ ἐκ τοῦ ἀκολούθου, αὐτῶν ἀργούντων ἐν τῷ σαββάτῳ, ἡμεῖς ἐργαζόμεθα, ὡς μή, καθὼς εἴρηται, συνερχώμεθα τοῖς Ἰουδαίοις ἐπὶ τινὶ. Ἐκ παρουσίας δὲ αὐτῶν τὸν τοῦ Σαββάτου Κύριον Ἰησοῦν εὐρίσκομεν τὰ σάββατα καταλύοντα. Καὶ πρόσχες τῇ τοῦ Εὐαγγελίου περικοπῇ, τῷ καιρῷ ἐκεῖνῳ λεγούσῃ, ὅτι ἐρχόμενοι οἱ μαθηταὶ διὰ τῶν σπορίμων ἐν τοῖς σάββασιν, ἤρξαντο ὁδὸν ποιεῖν τὸλοντες τοὺς στάχυας καὶ ἐσθιόντες. Τί δὲ ἐστὶ, τὸ ὁδὸν ποιεῖν; Ἀντὶ τοῦ ἀρχῆν τῆς καταλύσεως τοῦ νόμου, τὴν τοῦ σαββάτου ἐποιοῦν καταλύσιν, ὁδὸν, εἰς ἀθέτησιν τοῦ νόμου εισάγοντες. Ἔλεγον δὲ οἱ Ἰουδαῖοι πρὸς τὸν Χριστόν. Ὁρᾷ τί οὗτοι ποιοῦσιν ἐν τοῖς σάββασιν; Ὁ δὲ εἶπε, ναί. Ἡ οὐκ ἀκούετε τί ἐποίησε Δαυὶδ, ὅτε ἐπεινάσεν αὐτὸς καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ, πῶς εἰσῆλθεν εἰς τὸν ναὸν καὶ ταῦς ἄρτους τῆς προθέσεως ἔφαγε καὶ ὅτι τὸ σάββατον διὰ τὸν ἄνθρωπον ἐγένετο, οὐχ ὁ ἄνθρωπος διὰ τὸ σάββατον. Οἱ δὲ ἔλεγον, ὅτι ὁ ἄνθρωπος

οὗτος οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ Θεοῦ, ὅτι τὸ σάββατον οὐ τηρεῖ. Καὶ πάλιν εἰ-
 πόντι τῷ Χριστῷ ἐν Σαββάτῳ τῇ ἐξηραμμένην ἔχοντι τὴν χεῖρα, ἔκτει-
 νόν σου τὴν χεῖρα, ὁμοίως καὶ τὴν τῷ δαιμονίῳ πνεύματι συνεχομένην
 ἐν Σαββάτῳ καθάρισαντι, καὶ γογγυζόντων τῶν Ἰουδαίων καὶ τὰ ὁμοια
 λεγόντων, λέγει ὁ Κύριος, ὑποκριταί, ἕκαστος ὑμῶν ἐν τῷ Σαββάτῳ
 οὐ λύει τὸν ὄνον ἀπὸ τῆς φάτνης, ἢ καὶ τὸν βούν αὐτοῦ καὶ ἀπαγαγὼν πο-
 τίξει αὐτόν; καὶ ἐπὶ τοῦ παραλύτου ὁμοίως, ὃν ὕγια ἐν Σαββάτῳ ἐποίησε.
 Καὶ διὰ τοῦτο οἱ τὰ Σάββατα μετὰ τῶν ἀζύμων φυλάττοντες καὶ λέγον-
 τες εἶναι Χριστιανοί, οὔτε Ἰουδαῖοι, οὔτε Χριστιανοὶ καθαρὸι εἰσίν.
 Ὅμοιοι ὄντες δορᾷ παρδάλως, ὡς ὁ μέγας λέγει Βασίλειος, ἧς ἡ
 θριξ οὔτε μέλαινα ἔστιν, οὔτε διόλου λευκῆ. Εὐρίσκομεν δὲ καὶ τοὺς
 κορυφαίους τῶν ἀποστόλων ἐν μὲν τῷ ε' βιβλίῳ τῶν διαταγῶν, ἐνῷ περὶ
 μαρτυρίου ἐπιγέγραπται, ἰθ' κεφαλαιῷ, ταῦτα λέγοντας Τετράδα καὶ
 Παρασκευὴν προσέταξαν ἡμῖν νηστεύειν, μὴ τιθέμενοι καὶ τὰ Σάββατα
 τὴν μὲν διὰ τὴν προδοσίαν, τὴν δὲ διὰ τὸ πάθος. Ἐν δὲ μόνον σάβ-
 βατον νηστεύειν παρέδωκαν. Οὐχ ὅτι δεῖ νηστεύειν τὸ Σάββατον, κατὰ-
 παυσὶν δημιουργίας ὑπάρχον, ἀλλ' ὅτι ἐκεῖνο μόνον χοῆ νηστεύειν, τοῦ
 Δημιουργοῦ ἔτι ἐν αὐτῷ ὑπὸ γῆν ὄντος. Κατὰ δὲ τὸ τέλος τοῦ βιβλίου
 πάλιν οὕτω φασί. Πᾶν μὲν Σάββατον ἀνευ τοῦ ἐνὸς καὶ πᾶσαν Κυριακὴν
 ἐπιτελοῦντας συνόδους εὐφρανέσθε. Καὶ μετ' ὀλίγον εὐφρανθῆναι γὰρ
 δεῖ ἐν ταύταις, ἀλλ' οὐ πενήθησαι. Ἐν δὲ τῷ ζ' βιβλίῳ τῶν αὐτῶν δια-
 ταγῶν κατὰ τὸ κδ' κεφ. τάδε φασί. Τὸ Σάββατον μέντοι καὶ τὴν Κυ-
 ριακὴν ἑορτάζετε, ὅτι τὸ μὲν δημιουργίας ἔστιν ὑπόμνημα, ἡ δὲ ἀνα-
 στάσεως. Ἐν δὲ μόνον Σάββατον ὑμῖν φυλακτέον ἐν ὄλῳ τῷ ἐνιαυτῷ, τὸ
 τῆς τοῦ Κυρίου ταφῆς, ὅπερ νηστεύειν προσήκει, ἀλλ' οὐχὶ ἑορτάζειν
 ἐν ὄσῳ γὰρ ὁ δημιουργὸς ἐπὶ γῆς τυγχάνει, ἰσχυρότερον τὸ περὶ αὐτοῦ
 πένθος τῆς κατὰ δημιουργίαν χαρᾶς. Ἀλλὰ ταῦτα διαταξάμενοι διὰ
 Κλήμεντος, ἕως τούτου οὐκ ἔστησαν, ἱερώτατε, ἀλλὰ καὶ κανόνας ἐξέ-
 θεντο καὶ ἐπιτιμίῳ σφοδρῷ καταδεσμοῦσι τὴν Ἐκκλησίαν. Φασί γὰρ
 ἐν τῷ ξδ' κανόνι αὐτῶν· εἴτις κληρικὸς εὐρεθῆ τὴν Κυριακὴν ἡμέραν
 νηστεύων, ἢ τὸ Σάββατον πλὴν ἐνὸς μόνον καθαιρείσθω, εἰ δὲ λαϊκὸς
 ἀφοριζέσθω. Τούτοις ἀκολουθοῦντες καὶ στὴς συνόδου πατέρες συμφώνως
 οὕτως ὁμολογοῦσι. Προκαθεζομένου τῆς ἁγίας συνόδου Ἀγάθωνος πάπα
 Ρώμης καὶ Γρηγορίου συνόντος αὐτοῖς τοῦ Ἀκραγαντίνων Ἐπισκόπου,

ἐπεὶ μεμαθήκαμεν τοὺς ἐν τῇ Ρωμαίων πόλει ἐν ταῖς ἀγίαις τῆς μῆ-
νηστειαῖς τοῖς ταύτης Σάββασι νηστεύειν παρὰ τὴν παραδοθεῖσαν ἐκ-
κλησιαστικὴν ἀκολουθίαν, ἔδοξε τῇ ἀγίᾳ συνόδῳ, ὥστε κρατεῖν ἐπὶ τῇ
Ρωμαίων Ἐκκλησίᾳ ἀπαρασάλευτον τὸν κανόνα οὕτω λέγοντα. εἴ τις
κληρικὸς εὗρεθῆ κλπ. Αὐταὶ αἱ γραφικαὶ αἰτίαι τοῦ μὴ νηστεύειν τὰ
Σάββατα, καὶ ταύταις ἐπιστόμιζε φιλτατὸς τοὺς Ἰουδαϊσφρονας Λατίνους.

Περὶ δὲ τοῦ συνοικεῖν ἀνδράσι δευτέροις τὰς τῶν ἀποθηνησκόντων
ιερέων γυναικῶν, πρόσχευς ταῖς τοῦ μεγάλου Παύλου φωναῖς λέγοντος,
καλὸν αὐτῷ γυναικὸς μὴ ἄπτεσθαι, διὰ δὲ τὰς πορνείας ἕκαστος τὴν
ἑαυτοῦ γυναῖκα ἐχέτω. Καὶ ἀλλαχοῦ· κρείσσον γαμεῖν ἢ πυροῦσθαι.
Βούλομαι καὶ νέας χήρας γαμεῖσθαι, πλὴν ἐν νόμῳ Κυρίου, καὶ οὐ
διέστειλεν ἐν τῷ λόγῳ γυναικας ἱερέων χηρευούσας καὶ λαϊκῶν, ἀλλ'
ἀπλῶς καὶ ἀπολύτως νέας χήρας φησί· Τιμοθέῳ δὲ ἐπιστέλλων τοιαῦτα
λέγει περὶ χηρῶν· νεωτέρας δὲ χήρας παραιτοῦ· ὅταν γὰρ καταστρηνιά-
σωσι τοῦ Χριστοῦ γαμεῖν θέλουσιν, ἔχουσαι κρίμα, ὅτι τὴν πρώτην
πίστιν ἠθέτησαν. Ἄμα δὲ καὶ ἀργαὶ μανθάνουσι περιερχόμεναι τὰς
οἰκίας. Οὐ μόνον δὲ ἀργαί, ἀλλὰ καὶ φλύαροι καὶ περιεργοί, λαλοῦσαι
τὰ μὴ δέοντα. Βούλομαι οὖν νεωτέρας γαμεῖν, τεκνογονεῖν, οἰκοδεσπο-
τεῖν καὶ τὰ ἐξῆς. Καὶ ὁ τοῦ Παύλου διδάσκαλος Ἰησοῦς ὁ Κύριος, ὁ
δυναμένος χωρεῖν χωρεῖτω, διδάσκει. Ταῦτα καὶ περὶ τούτου. Καὶ ἐν τῇ
Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ, ὅταν εἰς ἀκοὴν αὐτῆς ἔλθῃ, εἰ μὴ ἐξωροὶ εἰσὶν αἱ
χηρευούσαι τῶν ἱερέων γυναῖκες εἰς δευτέρους ἀπολύονται γάμους.
Ταῦτα καὶ ἡ σὴ παραφυλαττομένη τελειότης ἐλευθέρως τὰς τοιαύτας
χήρας γαμεῖσθαι ἐπίτρεπε. Πολλὰ ἐντεῦθεν κωλύεται τὰ ἄτοπα καὶ
δεινά, διὰ τῆς πρὸς ἀνδρας ἐνώσεως.

Τὸ συνάλλαγμα δὲ περὶ οὗ γέγραπας πέμπτον ἐξ ἀγχιστείας βαθ-
μοῦ ἐγνώσθη ἡμῖν καὶ παρὰ τοῦτο κεκωλυμένον. Εἰ γὰρ ὁ στος ἐν τοῖς
τοιούτοις οὐ πράττεται, τί πλέον ὁ εὐς. Περὶ δὲ τὸ τοῖς θείοις κρίμασι
παραχωρεῖν ἀναγκαῖον, καὶ εἴπερ βουλόμεθα φρονεῖν ὀρθῶς, μόνῳ τῷ
ἀκηράτῳ τῷ τῆς οἰκονομίας τὴν γνῶσιν ἀνάψαντες, πρὸς τὰ ἐν χερσὶ
βαδιούμεθα, ἃ καὶ μόλις πρὸ ἡμῶν εὕρισκεσθαι φιλεῖ. Ἐπεὶ δὲ οἶε δεῖν
κατὰ τὸ ἐνδεχόμενον ἐπαμῶναι τῷ λόγῳ, ἐπημύναμεν τὸ δυνατόν ἐν τῷ
κατὰ τῶν ἐναντίων λόγῳ. Ὡ ἐντυχῶν εἴση καὶ τὰς λοιπὰς λύσεις τῶν
προβλημάτων, ἃ παρ' ἡμῶν σοι ἐγράφη εἰζάντων τῷ σφ' θελήματι.

Οἱ καὶ μεγάλως ἀποδεχόμεθα τὴν στερρότητά σου ἐν πειρασμοῖς μὴ τινασσομένου, ἀλλ' ἀκεραίας τὰς ἐκκλησιαστικὰς φυλάσσοντος παραδόσεις, ὑπὲρ ὧν καὶ ἐνταῦθα κτίσσονται σοὶ πολλαπλασίονες ἀμοιβαί, κἀκεῖσε ὁ δίκαιος κριτὴς μετὰ πάντων τῶν ἀγίων καὶ δικαίων κατατάξει σε μετὰ γῆρας βαθύτατον. Παρακαλοῦντες σε μηδενὸς τοῦ λοιποῦ ἔγγραφον ζητῆσαι σημείωσιν, δυοῖν ἕνεκεν, ἑνὸς μὲν, ὅτι μηδέπω ἐκτησάμην τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ τὸν ἅγιον καὶ διαμένοντα, οὐδ' ἀρετῆς ἕξιν στερέμνιον, ἑτέρου δέ, ὅτι πολλῶ κλύδονι παθῶν ἔτι δίκην θαλάσσης ἀγρίας περιδινούμενος καὶ πολὺ τοῦ θείου τῆς ἀπαθείας ἀπέχων λιμένος. Οὐ βούλομαι πρὸς τοὺς ἔργους καὶ τὸν ἐν γράμμασι λόγον ἔχειν κατήγορον.

30 Κωδ. 91 φ. 163

Ματθαίῳ Ἀλεξανδρείας

Ἡμέρα μία, φιλότατή μοι κορυφή, θίος ὄλος τοῖς πόθῳ κάμνουσιν. Ἐγὼ δὲ λέγω καὶ τὸ βραχυδιαστατὸν ἡμιώριον ψυχὴν τοῦ σώματος ἀπαλάττειν τῶν οὕτω διακειμένων. Εἰ γοῦν ἐνὶ καὶ ζῆν τινὰ καὶ τὴν ψυχὴν ἀπερρεύεσθαι, τοῦτο νόμιζε καὶ ἀποδιαστάντα τῆς Μακαριότητός σου. Δοκῶ μὲν γὰρ συνεῖναι σοὶ καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐστιᾶν τῇ θεωρίᾳ, ἀπ' αὐτῆς δὲ χάριτας ἀντιλαμβάνειν ἀδελφικὰς καὶ τὴν ἐγκάρδιον πρόσρῃσιν. Οὕτω ταῦτα φαντάζομαι, οὕτω ζῶ, καὶ τελευτῶ διὰ σέ. Ὅτι μὲν γὰρ οὐκ ἔχω σε, ἀντικρὺς τελευτῶ, ὅτι δὲ σε φαντάζομαι καὶ πνεῦμα συλλέγω καὶ μετὰ τῶν ζώντων εἰμι καὶ τάχα που ἔοικα τοῖς ἐν ὄνειρῳ πλουτοῦσι, καὶ τοῖς δραττομένοις σκιάς. Γένοιτο δὲ μοι διὰ βραχέων αὐθις περιπτύξασθαι μέ σε καὶ τῶν ὄνειρων ἀπαλλαγῆναι καὶ τῶν φαντασμάτων ἀπολυθῆναι. Ὅπου γὰρ ἥλιος, οὐ συνίσταται νέφος καὶ ἔνθα συνουσία ἐμπράγματος, σκιά καὶ ὄνειρα διαλύονται. Γένοιτό μοι ταῦτα τὰ εὐτυχήματα πολυχρονούσης τῆς σῆς ἀδελφότητος.

31. Κωδ. φ. 174.

Τῷ αὐτῷ

Μακρῶτάτε, καὶ κατὰ Θεὸν ἀδελφέ, διαφόρους σου γραφὰς ἐδεξάμην, τὰς μὲν νοσῶν, τὰς δὲ περιφερόμενος. Καὶ διὰ τοῦτο ἐσιώπησά σοι εἰς πάσας οὐ κατὰ γνώμην ἐκούσιον, ἀλλὰ τῶν νόσων καὶ τῆς περι-

φορᾶς γενομένων εἰς κόλυμα. Ταυτὸν δὲ γράφω, ὀλίγα καὶ ταῦτα διὰ τὰς τοιαύτας αἰτίας. Πλὴν ὅτι χρὴ σέ μὴ ἀποκαμεῖν διδάσκοντα καὶ ἀγωνιζόμενον. Οὐ γὰρ ὁ καθ' ἑαυτὸν ἀρεταίου (;) ¹ μακαριστός, ἀλλ' ὁ καὶ τοὺς ἀδελφοὺς καὶ τὰ τέκνα στηρίζων καὶ διδάσκων τὰ βέλτιστα. Οὕτω γὰρ γέγραπται, μακάριος, ὃς ποιήσῃ καὶ διδάξῃ. Ὡσπερ γὰρ ὁ διδάσκων μὲν ἄλλους, αὐτὸς δὲ μὴ ποιῶν, χαλκὸς ἤχων καὶ κύμβαλον ἀλαλάζων λογίζεται, οὕτως οἶμαι καὶ ὁ πράττων καθ' ἑαυτὸν, τῆς δὲ τῶν ἀδελφῶν βελτιώσεως μὴ φροντίζων. Καὶ ἔστι ταῖς ἀληθείαις οὕτω τὸ καλὸν μονοειδὲς ὡσαυτεῖ καὶ μονόφθαλμον, ἐτέρως δὲ πολυειδὲς τι καὶ πολυμέριστον. Οὕτω ποιεῖ, ἐν τούτοις ἴσθι. Ἐπεὶ δὲ χρήζη καὶ τῆς ἀπ' ἐμοῦ συγκροτήσεως, γίνωσκε, ὡς οὐδεὶς τῶν πατέρων τὴν κατὰ Λατίνων ² θρησκείαν ἢ τὴν θυσίαν ἀποδέχεται καὶ μακάριος, ὃς τοῖς τούτων οὐκ ἠκολούθησεν ἴχνεσιν, οὐδὲ τῆς αὐτῶν θρησκείας ἐγένετο. Εἰς μὲν γὰρ τὴν πίστιν σφάλλονται, ὅτι τῷ Πνεύματι τῷ ἁγίῳ ἐκ τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ προσνέμουσι τὴν ἐκπόρευσιν. Κάντεϋθεν τὸν μὲν Θεὸν μὲν Πατέρα δεικνύουσι μὴ δυνάμενον προβάλλεσθαι τέλεια, ἀλλὰ καὶ τοῦ Υἱοῦ συλλήπτορος χρήζοντα εἰς τὴν τελείαν τοῦ πνεύματος προβολὴν καὶ συγχέουσιν οὕτω τὰς ιδιότητας καὶ δύο τῷ πνεύματι διδῶσι τὰς ἀρχάς, ἐκάστῳ δὲ τῶν τριῶν τῆς θεαρχικῆς Τριάδος προσώπων ἀκίνητον ιδιότητα οἱ θεοφόροι παρέδωκαν. Τῷ μὲν Πατρὶ τὸ ἀγέννητον, τῷ Υἱῷ τὸ γεννητόν, τῷ Πνεύματι τὸ ἐκπορευτόν. Οἱ Λατίνοι δὲ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐκ τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ ἐκπορεύεσθαι λέγουσιν, καὶ κατὰ τὴν Θεολόγου φωνὴν τὸ μεταπίπτον τε καὶ μετακινούμενον ιδιότης οὐκ ἔτι ἔστιν. Εἶχον πλείω γράφειν περὶ τούτου, ὁ δὲ καιρὸς οὐ δίδωσιν εἰς ἑαυτὸν μεθέλκειν ἡμᾶς. Πλὴν ὅτι τὸ μὲν περὶ τὴν πίστιν σφάλμα τῆς Λατινικῆς Ἐκκλησίας ἐν ὀλίγῳ διέγραψα μὲν σοι ὡς ἤτησας. Εἰς δὲ τὸν Υἱὸν ἀμαρτάνουσιν, ὅτι πολλάκις τῆς ἡμέρας καὶ σταυροῦσι τοῦτον καὶ θάπτουσιν. Εἰ γὰρ πάσαι αἱ κατὰ κόσμον ὄλον ἁγίαι τράπεζαι εἰς τάφος ἐστὶ τοῦ Δεσπότης Χριστοῦ, καθότι καὶ τὸ μυστήριον ἐν καὶ ἡ θρησκεία μία, ὁ δὲ τῆς ἡμέρας καὶ τρεῖς ἐν τῇ αὐτῇ ἁγίᾳ τραπεζῇ ἱερουργῶν, τοσαυτάκις πάντως καὶ σταυροῖ τὸν σωτήρα καὶ θάπτει καὶ ἀνίστηναι. Ὅλον γὰρ τὸ μυστήριον ἐν τῇ ἱεουργίᾳ τελεῖται. Οὐ μόνον δὲ ταῦτο σφάλλονται περὶ τὴν ἱερὰν ἀγιστεῖαν, ἀλλὰ καὶ οἶνον

1. γρ. ἐνάρετος

2. γρ. κατὰ Λατίνους

καὶ ὕδωρ τῷ ποτηρίῳ ἐμβάλλοντες οὐ κενοῦσι καὶ ζέον καὶ οὐτι αἷμα καὶ ὕδωρ ἀπέρρευσε τῆς τοῦ Δεσπότητος πλευρᾶς καὶ αὐτοὶ πιστεύουσι, οὐτι δὲ ζῶν καὶ ζῶν παρέχει ἡμῖν τοῖς μετέχουσιν, οὐ κρατεῖται. Εἰ γὰρ ἐπίστευον καὶ ζέον ἂν ὕδωρ τῷ ποτηρίῳ ἐνέχεον. Οὐδὲ δὲ πάντως αἷμα ζῶν, καὶ σώματος ζῶντος ψυχρὸν ἐστίν. ἀλλὰ θερμὸν καὶ ἀτμίζον. Ταῦτα σὺ μὲν οἶδας, ἕτεροι δὲ τῶν ἱερουργῶν ἴσως ἀγνοοῦσι· καὶ διαμάρτυρε σὺν πᾶσιν ἱερεῦσι, λαϊκοῖς καὶ μονάζουσιν οὕτω φρονεῖν, οὕτω τὴν θυσίαν τελεῖν καὶ τὰς ἐκκλησιαστικὰς παραδόσεις, ἃς ἐκ τῶν πατέρων παρελάβομεν φυλαττέτωσαν καὶ τὰς μνήμας τῶν ἁγίων ἀποστόλων καὶ διδασκάλων, τῶν μεγάλων πατέρων καὶ τῶν ἁγίων πάντων, μαρτύρων, μετὰ συντετριμμένης ψυχῆς ἐκτελείτωσαν. Τὰς δὲ τῶν λατίνων ἑορτὰς καὶ τελετὰς ἀποστρεφέσθωσαν καὶ λεγέτωσαν πρὸς αὐτούς, ὃ καὶ ὁ μέγας Ἡσαΐας ποτὲ πρὸς τὸν Ἰσραήλ, νηστείαν καὶ ἀργίαν καὶ τὰς ἑορτὰς ὑμῶν μισεῖ ἢ ψυχὴ ἡμῶν.

Ταῦτα διδάσκει, ταῦτα νοθεύει καὶ ὅσοι τῷ κανόνι τούτῳ στοιχήσουσιν εἰρημένη ἐπ' αὐτοὺς καὶ ἔλεος. Ἀλλὰ καὶ περὶ ἀποχῆς σωματικῶν παθῶν, περὶ δικαιοσύνης, περὶ ἀληθείας, περὶ τοῦ ἀρκεῖσθαι ἕκαστον τοῖς ἰδίοις, περὶ τοῦ μὴ καταλαλεῖν, πάντας ὁμοίως νοθεύει, ἵνα καὶ μισθὸν ἐν οὐρανοῖς εὖρης καὶ τὰς ψυχὰς τῶν ὑπὸ σὲ σώσης. Εἰ δὲ τινες ἐξ αὐτῶν εἰς ἑτέραν θρησκείαν κατακυλισθέντες καὶ πράξεις ἀτόπους, οὐ πειθονταί σοι, ἀλλὰ πάντα λάλει, ἐπιθίμα, ἐλεγχε, ἵνα ἐν ἡμέρᾳ ἐπισκοπῆς ἀπολογῆσθαι τῷ παγκοσμίῳ κριτῇ εἰ μὴ ἦλθον καὶ ἐλάλησα αὐτοῖς ἁμαρτίαν οὐκ εἶχον. Ἐφρῶσο τῇ χάριτι τοῦ Κυρίου πεφυλαγμένος εἰς τὴν τῶν πολλῶν περιποίησιν.

Γ. ΔΕΛΗΓΙΑΝΝΗΣ, Καθηγητῆς